

Mladi fizik.

Piše J. N.

IV.

olgo časa ni bilo Slavka pri meni; pričakoval sem ga, a namesto njega pride Petrček. Bil je oborožen od nog do glave kakor kak srednjeveški vitez.

„Povejte mi, zakaj ne pride Slavko več na dvorišče!“ me vpraša v vojaškoresnem glasu.

„Dragi moj junak, tega pa ne vem,“ mu odgovorim, da bi se ga hitro odkrižal.

„Odkar je dobil tisti neumni glavnik, ni prišel več k vajam. Sedaj mislimo napovedati vojno Turkom, in če se je ne udeleži, ga bomo smatrali za begunca in ga ustrelili.“

„Glejte no, kdo bi si mislil, da ste tako strogi!“

„Da, tudi vas hočemo kaznovati, ker mu dajete potuho. Namesto da bi ga učili, kako se lovijo Turki, mu pa kažete, kako se drga tisti star glavnik, ki ni vreden niti piškavega oreha.“

„Bržkone me mislite tudi ustreliti?“ ga radovedno vprašam.

„Ne, Lukec, vam že nekaj napravi. Sedaj veste!“

Po vojaško me je pozdravil in po vojaško je tudi odšel. Iz njegovega govora sem izprevidel, da je name ježen ves vojaški polk.

Za kakih deset minut pozneje pride Slavko in mi pove, da so ga bili vojaki že vjeli, pa da jim je ušel. Ko sva se dobro nasmejala, mi začne razlagati, kaj je vse delal in kaj je vse opazil, odkar ni bil več pri meni.

„Delal sem na to, da bi mogel pregibati z električnim telesom tudi večje papirje. Posrečilo se mi je, ko sem obesil na svilnato nit balonček iz tankega papirja. Tu ga imam, pa so mi ga vojaki zmečkali.“

Napravil sem mu drugega, ki je bil večji in lažji. Ko je bilo papirnato nihalo izgotovljeno, mu je približal dobro obdrnjen pečatni vosek.

„Glejte, balonček skoči proti vosku, na njem se parkrat povalja, pa odskoči in ne mara več za voščeno palico. Vidite, kako se jo izogiblje?“

Hoteč ga dovesti k spoznanju nadaljnjih lastnosti električnih teles, sem obdrgnil stekleno palico in jo približal nihalu, ki pa se je ni izogibalo, marveč jo je hotelo prijateljsko objeti.

„Za njo mara, ker mu ni dala ona elektrike,“ je pripomnil.

„Pa ne mara za vsako, ki mu ni dala elektrike. Glej, ne mara ne za žveplo in tudi ne za tvoj glavnik iz trdega gumija.“

„Najbrže je pa elektrika na teh telesih drugačna od elektrike na steklu?“ me radovedno vpraša.

„Tako je. Ako bi preiskali vsa telesa, bi našli, da postanejo nekatera električna kakor steklo, druga pa kakor pečatni vosek. Telesa prve vrste imenujemo pozitivno, druga pa negativno električna.“

Napravil sem mu še eno enako nihalo in sem se dotaknil obeh s pečatnim voskom.

„Vidiš, nihali se odbijeta,“ ga opozorim. „Obe sta negativno električni. Ako bi bili obe pozitivno električni, bi se odbijali ravno tako. Sedaj pa hočem eno nihalo pozitivno elektrizovati, drugo pa negativno.“

„Glejte, glejte, sedaj se privlačujeta!“ se začudi.

Premišljal je nekoliko, potem pa je začel sam sebi razlagati.

„Dve pozitivno in ravno tako dve negativno električni telesi se odbijata, dve telesi pa, od katerih je eno pozitivno, drugo negativno električno, se privlačujeta.“

„Dobro. Ali bi mi to znal še krajše povedati?“ ga vprašam.

Zamislil se je. Pustil sem ga premišljati, le tupatam sem ga podrezal, češ, tak učenjak mora to vedeti. In ni dolgo trajalo, ko je tudi res vedel.

„Istoimenska električna telesa se odbijajo, raznoimenska se pa privlačujejo.“

Da sem ga mogel slišati, je moral povedati to na ves glas, ker je nastalo na dvorišču strašno kričanje.

„Na boj gredo,“ mi reče Slavko, ki je bil takoj pri oknu.

In zaslišala sva vojaško pesem:

Mi smo vojaki korenjaki,
ki se nikogar ne boje . . .

Bobni so ropotali, in trombe so trombe, kakor bi se bližal sodni dan. Ravno pospravljaj sem, ko me je Slavko opozoril, da so vojaki že opazili Turke in da jih Petrček navdušuje na boj k zmagi.

„Kdo so pa ti Turki?“

Slavko mi pove smehljaje, da so Turki kokoši zlobne Urške. Vik in krik je postajal vedno močnejši.

„Hura, hura! Sovragu smrt! Hura, na boj besneč!“ je odmevalo iz junaških grl, in kmalu so začele kokoši kričati kakor bi jih drl na meh. Daleč se je slišalo kroginkrog, in polno ljudi se je nabralo na dvorišču. Smejali so se, a Urška, ki je bila tudi med njimi, je vrgla na junake škaf vode, da so postali do kože mokri, in konec je bil vojne. (Dalje.)

Lucij Junij Brut.

Spisal Polenčan.

Rimski kralj Tarkvinij Ošabni je poslal nekoč svoja dva sinova in svojega nečaka Lucija Junijskega Bruta s posebnim opravkom k proročišču v Delfe. Mladeničem se je pa v Delfih zbudila želja vedeti, kdo zasede za Tarkvinijem Ošabnim prestol. Vprašali so o tem proročišče; to jim je pa odgovorilo: „Tisti izmed vas postane vladar v Rimu, ki prvi poljubi svojo mater.“

Mladeniči so se podali domov in bili radovedni, nad katerim se izpolni rek proročišča; le Brut si je tolmačil te besede po svoje. Nalašč se je pri izstopu iz ladje na domača tla izpodtaknil in padel ter tako poljubil skupno mater — zemljo.

Po nekoliko letih pa Brut sicer ni postal kralj v Rimu, ker se je kraljestvo medtem odpravilo, temveč prvi konzul, to je prvi veljak v državi.

Velika noč.

*Razpet ni cvet... le k brstu brst
drevo in grm poganja —
Pomlad v višavi dviga prst,
prihod nam svoj naznanja;
nje dih sladak, obraz cvetoč —
Velika noč, Velika noč...*

*Polglasno ptičic roj žgoli,
ven hrepeni iz kletke —
Iz neder zemlje čas hiti
že trgat prve cvetke.
In deca trga jih pojoč —
Velika noč, Velika noč...*

*Pomlad, pomlad! Tvoj divni klic
srca nam dno pretresa,
in duh cvetic in pesem ptic
odgrinja nam nebesa —
Gre deca, jasno predse zroč...
Velika noč, Velika noč...*

*Pomlad tam plove vrh višin,
k veselju zemljo zbuja —
Iz groba vstal je božji Sin,
smrt proč je — Aleluja!
V hram božji stopamo pojoč —
Velika noč, Velika noč!*

Fran Žgur

